

„Studia Poradownicze” 2013, Wydawnictwo Naukowe DSW, Wrocław 2013, ss. 349

Praca z ludźmi, bez względu na swój rodzaj i zakres, wymaga (samo)świadomości i głębokiego namysłu nad intencjami obu stron relacji. Warunkiem koniecznym, choć niewystarczającym, jest jednak w tego typu pracy specjalistyczna wiedza o człowieku, relacjach międzyludzkich, społecznych itp. Ma ona na celu zrozumieć, wyjaśniać, planować, interpretować podejmowane działania pomocowe, edukacyjne, opiekuńcze czy też poradnicze. Jednym z elementów, które pomagają wiedzę instytucjonalizować (na uniwersytetach, w instytutach badawczych), ale też upraktyczniać, są czasopisma naukowe. Jednym z nich są ukazujące się od 2012 roku „Studia Poradownicze” („Journal of Counselling”¹), będące rocznikiem redagowanym przez Naukowe Towarzystwo Poradownicze (redaktor naczelną jest prof. Alicja Kargulowa) i wydawanym przez DSW we Wrocławiu.

Pismo podejmuje i znacząco rozwija myśl poradniczą, sięgając po kwestie (wielodyscyplinarnych) badań nad poradnictwem, zagadnienia dotyczące jego znaczenia dla jednostki i społeczeństwa czy prezentując koncepcje i refleksje polskich oraz zagranicznych badaczy². Czasopismo ma międzynarodową Radę Naukową³ oraz redaktorów, będących wybitnymi specjalistami z zakresu poradnictwa. Udział tych badaczy w tworzeniu

¹ Pismo wydawane jest w formie elektronicznej w polskiej i angielskiej wersji językowej. Dla przyszłych autorów ważna może okazać się informacja, że streszczenia publikowanych prac są dostępne w międzynarodowej bazie danych *The Central European Journal of Social Sciences and Humanities*.

² Składa się z pięciu działów: (1) Studia i rozprawy, (2) Komunikaty z badań, (3) Rekomendacje dla praktyki poradnictwa, (4) Recenzje, (5) Aktualności i kronika.

³ Do prac w Radzie Naukowej pisma zostały zaproszone najważniejsze osoby, zajmujące się tematem poradnictwa z całego świata: B.-J. Ertelt, A. Di Fabio, J. Guichard, G. Jacobs, S. Kriwas, R. Kwaśnica, L. Nota, M. Savickas, E. Solarczyk-Ambrozik, B. Śliwerski, B. Wojtasik, R. A. Young.

profilu pisma jest nie do przecenienia, bowiem aktywnie włączają się w prace nad zakresem podejmowanych tematów i sposobem ich rozumienia. „Studia Poradoznawcze 2013” są efektem takich działań, bowiem redaktor naczelna przedstawia czytelnikom bardzo ciekawą dyskusję dotyczącą poradoznawstwa, sprowokowaną przez listy recenzenckie dwóch członków Rady Naukowej – Jeana Guicharda i Spyrosa Kriwasa. Dyskusja ta staje się osią, wokół której umieszczone są pozostałe artykuły numeru „Studiów”. Wprowadzenie w temat to słowa Violetty Drabik-Podgórnjej, która „w imieniu redakcji”, nawiązując do pracy Bogusława Śliwerskiego⁴, zadaje pytania podstawowe o definicję roli poradnictwa, poradoznawstwa, doradcy i poradoznawcy. Tekst *Mysleć jak poradoznawca...*, jak sama autorka zauważa, raczej problem otwiera, niż daje gotowe odpowiedzi czy rozwiązania (s. 11).

Odpowiedzi na te problemy próbują natomiast sformułować badaczki i badacze, współautorzy kolejnego tekstu w „Studiach”, *Profesorowi Jeanowi Guichardowi w odpowiedzi*⁵. J. Guichard przysłał list prezentujący stanowisko w sprawie zadań poradoznawstwa prof. A. Kargulowej, która podzieliła się jego treścią z badaczkami z Polski: Alicją Czerkowską, Joanną Kłodkowską, Elżbietą Siarkiewicz, Darią Zielińską-Pękał i Edytą Zierkiewicz. A. Kargulowa wypowiedzi zebrała, przytaczając w znaczących fragmentach interesującą dyskusję dotyczącą „trudności w zidentyfikowaniu specyfiki poradnictwa; teorii a praktyka poradnictwa; poradnictwa i innych praktyk pomocowych; skutków, efektów ubocznych, zakłóceń w codzienności poradniczej praktyki” (s. 17). Jest to wciąż aktualna debata, J. Guichard „dał bowiem do zrozumienia, że dokładniejsze określenie przedmiotu badań jest ciągle ważne, gdyż różnicując się w założeniach i realizacji, poradnictwo ostatecznie przybiera kształt sieci i przez to staje się – używając słów Bruno Latoura – *jednocześnie realne jak natura, narracyjne jak dyskurs i kolektywne jak społeczeństwo*⁶” (s. 17). Autor odwołuje się do kategorii zaproponowanych przez Latoura, tj. dychotomii procesów translacji (przeniesienia) i puryfikacji (oczyszczania)⁷. Dychotomia ta łagodzona jest przez różnego typu procesy mediacji. A. Kar-

⁴ B. Śliwerski, *Mysleć jak pedagog*, GWP, Gdańsk 2010.

⁵ Jean Guichard jest profesorem psychologii, byłym pracownikiem INETOP-u (Institut national d'étude du travail et d'orientation professionnelle) w Paryżu. W 2013 roku został kierownikiem Katedry UNESCO Całozyciowego Poradnictwa Zawodowego w Uniwersytecie Wrocławskim.

⁶ B. Latour, *Nigdy nie byliśmy nowoczesni. Studium z antropologii symetrycznej*, przeł. M. Gulda, Oficyna Naukowa, Warszawa 2011, s. 16.

⁷ Pojawia się tu także odwołanie do koncepcji społeczeństwa sieci Manuela Castellsa (M. Castells, *Spółczesność sieci*, tłum. M. Marody i in., Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008), ale też do prac Michaela Foucaulta.

gulowa pisze: „Na łamach naszego pisma włączamy się w społeczną mediację poprzez analizę poradnictwa, traktowanego jako relacja międzyludzka, jako działanie podejmowane wobec drugiego oraz jako działalność powoływanych instytucji pomocowych” (s. 18)⁸. Guichard powołuje się na pojemną analitycznie kategorię *homo consultans*, która pozwala na zrozumienie podmiotowości ludzkiej i osobistych ukierunkowań/działań życiowych. E. Zierkiewicz w tym kontekście stwierdza, że „celem badań staje się tutaj *kultura terapeutyczna* (»odwstydzająca« szeroko rozumiane cierpienie w sferze publicznej, promująca indywidualizm i nowe narracje tożsamościowe – zindywidualizowane opowieści o radzeniu sobie z problemami [z naciskiem na problemy, a nie na radzenie sobie]” (s. 24). J. Kłodkowska natomiast zastanawia się nad przydatnością zwrotu „radzenie sobie”, co w pewnym sensie pogłębia cały dyskurs metodologiczny poradownictwa. Za Stevanem E. Hobfoll⁹ proponuje, by zjawisko radzenia sobie ujmować z perspektywy „uwypuklającej” bycie jednostki w kontekście społecznym i współzależne z naturą jej wysiłków zaradczych. D. Zielińska-Pękał pyta zaś o rolę poradnictwa zapośredniczonego i pokrewne/bliskie/niejednoznaczne formy poradnictwa, przez co „dotyka [...] tutaj kwestii związanej z zsubiektywizowaniem przedmiotu poradownictwa” (s. 29). Badaczka opisuje także interesujące zjawiska polegające na generowaniu (wytwarzaniu, powodowaniu) problemów odczuwanych przez ludzi, jak również ich sepizowaniu (unieważnianiu)¹⁰ (s. 37).

Kwestię tożsamości subdyscypliny porusza także A. Kargulowa w artykule *O potrzebie badań poradownawczych. Ku antropologii poradnictwa*. Autorka za punkt wyjścia obiera swoistą potrzebę społeczną, która powoduje, że coraz częściej, chętniej i liczniej korzystamy z usług doradczych różnego rodzaju. Czym zatem jest porada/poradnictwo? Badaczka odpowiada: „Poradnictwo, wychodząc poza określone struktury, nie tylko przyjęło kształt sieci, lecz stało się przepływem wiedzy i idei, strumieniem ludzkich problemów, dyskursów naukowych, praktyk pomocowych, różnych wspomagających działań oraz obiektów materialnych i urządzeń technicznych, które przesyłają, selekcionują” (s. 90). Zauważa ponadto: „Nie oznacza to jednak, że po-

⁸ Są to zatem rozważania z zakresu socjologii wiedzy (nie tylko z powodu odwołań do B. Latoura). Kargulowa wspomina toczone w latach 1979–1995 interdyscyplinarne dyskusje w ramach ogólnopolskiego seminarium naukowego „Poradnictwo we współczesnym społeczeństwie” organizowanego przez Instytut Pedagogiki i Instytut Psychologii Uniwersytetu Wrocławskiego.

⁹ S. E. Hobfoll, *Stres, kultura i społeczność: psychologia i filozofia stresu*, GWP, Gdańsk 2006, s. 139.

¹⁰ SEP (od ang. *Somebody Else's Problem*) oznacza problem kogoś innego.

radnictwo jest bytem społecznym wyłącznie o wysokim morale, że wszystkie działania doradców są zorientowane na czynienie powszechnego dobra i przechowują poradnicze teksty” (s. 90–91). Poradownictwo, jako subdyscyplina naukowa, w związku z tym „akcentuje kulturowy charakter wspomaganiania jednych ludzi przez drugich i rolę poradnictwa jako wytworu kultury oraz wskazuje na jego związki z antropologią kulturową” (s. 97).

Drugi ważny wątek podejmowany w „Studiach” dotyczy aktualnego problemu społecznego, jakim jest uczenie się oraz poradnictwo karier i rozwój zawodowy. Pisze o nich m.in. Anna Bilon w tekście *Współczesne tendencje w badaniach poradnictwa kariery*. Autorka dokonuje przeglądu teorii i badań dotyczących rozwoju karier w perspektywie teorii strukturacji Anthony’ego Giddensa. Inny wątek porusza Monika Noworolnik-Mastalska w artykule *Rozwój profesjonalny jako uczenie się w relacjach*. Autorka zwraca uwagę na szeroki kontekst społeczno-kulturowy uczenia się, który powinien znaleźć zastosowanie zarówno w praktyce poradniczej, jak i pomocowej. Tom Luken dopełnia temat, próbując odpowiedzieć na pytania zawarte w artykule *Przygotowanie do konstruowania kariery (career learning) – czy rzeczywiście zmierzamy w dobrym kierunku?* Tekst polemizuje z aktualnymi rozwiązaniami w zakresie rozwoju zawodowego, odwołując się do ustaleń współczesnej psychologii rozwojowej i neuropsychologii. Jako rekomendację autor prezentuje fazowy model rozwoju kariery.

Międzynarodową perspektywę prezentują również autorzy tekstu *Opinie doradców i opiekunów praktyk na temat kształcenia w obszarze wielokulturowości i sprawiedliwości społecznej* – Sandra Collins, Nancy Arthur, Candace Brown, Barbara Kennedy. Jako praktycy podejmują problem relacji wiedzy praktycznej i teoretycznej dla rozwoju dyscypliny, kształcenia przyszłych doradców oraz kompetencji doradców (a także ich braków).

W Dziale Recenzji znaleźć można aktualne publikacje z obszaru poradnictwa i poradownictwa. B. Śliwerski zrecenzował pracę E. Siarkiewicz, E. Trębińskiej-Szumigraj i D. Zielińskiej-Pękał *Edukacyjne prowokacje. Wykorzystanie etnografii performatywnej w procesie kształcenia doradców* (Kraków 2012). Sokratis Spyridis przedstawił ocenę publikacji Bożeny Wojtasik *Podstawy poradnictwa kariery. Poradnik dla nauczycieli* (Warszawa 2011). Natomiast Marcin Szumigraj zaprezentował czytelnikom książkę Joanny Minty *Od aktora do autora. Wspieranie młodzieży w konstruowaniu własnej kariery* (Warszawa 2012).

W części „Studiów” poświęconej ważnym wydarzeniom związanych z rozwojem poradownictwa znalazły się sprawozdania z konferencji i realizacji stopni rozwoju naukowego poradownictwa (obrona doktoratu Joanny Kłodkowskiej, kolokwium habilitacyjne Barbary Skałbani).

V. Drabik-Podgórna i Marek Podgórnny opowiedzieli o obradach w ramach konferencji „Poradnictwo kariery i dialog dla zrównoważonego rozwoju” („Orientation, conseil et dialogue pour un développement humain durable”), która zorganizowana była przez Katedrę UNESCO Całozyciowego Poradnictwa Zawodowego w dniach 26–27 listopada 2013 roku we Wrocławiu. Natomiast Anna Paszkowska-Rogacz opisała udział w konferencji „Career Guidance for Social Justice, Prosperity and Sustainable Employment Challenges for the 21st Century”, odbywającej się w dniach 3–6 października 2012 roku w Mannheim. W ramach sesji tematycznej „Wspólne cele – różne podejścia: Doradztwo zawodowe na świecie” prof. Alicja Kargulowa i Anna Bilon przedstawiły na konferencji referat „Doradztwo zawodowe w Polsce – założenia teoretyczne i rozwiązania praktyczne”. A. Paszkowska-Rogacz w sesji „Konstruktywizm w doradztwie zawodowym – teoria i praktyka” zaprezentowała wyniki projektu badawczego „Gotowość do kariery uczniów szkół średnich a ich orientacja temporalna”. Elżbieta Moroń złożyła sprawozdanie z Naukowego Seminarium Poradowniczego (24 stycznia 2013 roku w Kłodzku), na którym Spyros Kriwas wygłosił referat „Nauczyciel jako doradca”. Ostatnim wydarzeniem naukowym przytoczonym przez J. Kłodkowską jest XV Letnia Szkoła Andragogów i Poradownawców zorganizowana w Międzygórzu 20–24 maja 2013 roku.

„*Studia Poradownicze 2013*” są ważną inicjatywą naukową, która pozornie ma charakter zamknięty i jest przeznaczona jedynie dla poradownawców. W rzeczywistości, otwarta i bogata formuła czasopisma jest atrakcyjna nie tylko dla czytelników, ale też badaczy z pokrewnych (sub)dyscyplin. Czasopismo prezentuje bardzo interesujące artykuły i studia, cechujące się wysokim poziomem merytorycznym i warsztatowym. Teksty odwołują się do najnowszych badań, poruszają tematy jeszcze niezbadane, nowe, trudne. Zdecydowaną zaletą jest fakt, że koncepcja pisma jest bardzo spójna, co należy wpisać w poczet zasług Redakcji. Można i należy powiedzieć z całą stanowczością, że „*Studia Poradownicze*” są wyjątkowo wartościową pozycją na polskim, ale też międzynarodowym rynku czasopism naukowych.

Anna Kola